

Ulu söz abidəsinin gizlinlərinə açılan qapı

Yaxud qorqudşünaslıqda Kamal Abdulla prinsipi

Türk xalqlarının qədim eposu, möhtəşəm abidəsi “Kitabi-Dədə Qorqud”un tədqiqi Kamal Abdulla elmi yaradıcılığının ana xəttini təşkil edir. Məlumdur ki, Kamal Abdulla qorqudşünaslığa dair “Gizli Dədə Qorqud” (Azərbaycan dilində 1991, türk dilində 1995, rus dilində 2006), “Sırr içində dastan və yaxud Gizli Dədə Qorqud-2” (1999), “Mifdən Yazıya və yaxud Gizli Dədə Qorqud” (Azərbaycan dilində 2009; türk dilində 2013), “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının poetikasına giriş” (Azərbaycan dilində 2017, rus dilində 2018), “Kitabi-Dədə Qorqud” poetikasına giriş. “Dənsökülən variant”, “Kitabi-Dədə Qorqud və qeyri-səlis məntiq” (Rafiq Əliyevlə birlikdə) adlı sanbalı araşdırmaların və onlarla elmi məqalənin müəllifidir.

Xalq yazıçısı, akademik Kamal Abdullanın yenidən nəşr olunmuş “Gizli Dədə Qorqud: yeni mənalər axtarışında” monoqrafiyası (Bakı, Sim-sim, 2025, 584 s.) onun indiyədək apardığı tədqiqatların məntiqi davamı, apogeyi kimi dəyərləndirilə bilər. Bu əsərdə tədqiqatın obyektini sabit saxlanılmaqla, ona müraciətin bəxış bucaqları əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirilmişdir. Müəllifin elmi yaradıcılıq xronologiyası göstərir ki, tədqiqat materialının və yanaşma istiqamətlərinin dinamikliyi mövcud araşdırma obyektinin yeni semantik və metodoloji müstəvilərdə dərkini mümkün etmişdir. Bununla yanaşı, burada yalnız ayrı-ayrı süjetlərin, motivlərin və ya onların daxili məntiqinin təhlili ilə məhdudlaşan bir yanaşmadan söhbət getmir. Araşdırma bütövlükdə yaradıcı düşüncənin semiotik tədqiq paradigması kimi çıxış edir. Eyni zamanda, əsər kollektiv yaddaş metaforlarını və simvolik diskursu mətnin öz daxili strukturu və semantik qatları əsasında bərpə edir. Bu mənada o, dilin, düşüncənin və tarixin daxili inkişafı kontekstində mənanı xüsusi semiosfera kimi yeni postulatlar kontekstində təklif edir. Nəticə etibarilə yeni tədqiqatda abidəyə bəxış bucağı zaman və mənə qatları üzrə genişləndirilmiş şəkildə təqdim olunur.

Kamal Abdullanın araşdırmasında xüsusi diqqətçəkən əsas məsələlərdən biri də “Dədə Qorqud” abidəsinin iki mühüm diskurs müstəvisində dərk edilməsidir. Birinci diskurs “gizlilik” konsepti ilə bağlıdır və “gizli Dədə Qorqud” anlayışı bu yanaşmanın mərkəzində dayanır. Gizlilik burada yalnız abidənin öz mətni ilə məhdudlaşan konsept kimi deyil, daha geniş semantik sferaya istiqamətlənən düşüncə paradigması kimi çıxış edir. Bu baxımdan gizlilik, “Dədə Qorqud”un daxili mənə qatlarını, onun gizli semantik potensialını özündə ehtiva edən və mətdə açıq şəkildə ifadə olunanlar mənalardan daşıyıcısı olan konseptual çərçivə yaradır.

İkinci diskurs isə, gizliliklə üzvi şəkildə bağlı olan mənə axtarışı konseptidir. Məhz gizlilik və mənə axtarışının vəhdəti “Dədə Qorqud” mətnində Kamal Abdulla-yə məxsus xüsusi interpretasiya prinsipi – bunu “Kamal Abdulla prinsipi” də adlandırmaq olar, formalaşdırır. Bu prinsipə görə, abidə ilə bağlı üzə çıxarılan bütün semantik aşkarlamalar, semiotik proseslər, mədəni diskurslar, lingvopoetik fiqurlar abidənin zəhəri qatından deyil, onun görünməyən, gizli mənə sferasından çıxış edərək həmin mənə sirlərinin aşkarlanmasına yönəlir.

Kamal Abdullanın “gizlilik” və “məna axtarışı” konseptləri arasında qurduğu əlaqə sadəcə ixtiyari interpretasiyalar toplusu kimi çıxış etmir. Əksinə, elmi-nəzəri kontekstdə yanaşıldıqda burada müxtəlif metodoloji sistemlərin – semiotikanın, strukturalizmin, psixozanalizin, eləcə də digər linqvistik və humanitar elmi yanaşmaların konseptual imkanlarının ardıcıl şəkildə işlədiyi açıq-aydın müşahidə olunur. Məhz bu metodoloji çoxqatlılıq ortaya çıxarılan mənalarnın təsadüfi deyil, daxili məntiqə əsaslanan və nəzəri baxımdan əsaslandırılmış interpretasiyalar kimi formalaşmasını təmin edir.

Bu yanaşmada əldə edilən məna nəticələri yalnız interpretativ təsir bağışlamaqla kifayətlənmir, eyni zamanda, sistemli şəkildə təsbit olunur və elmi əsaslandırma qazanır. Bunun nəticəsi olaraq sözügedən konseptual model Azərbaycan folklorunun digər sahələrinə tətbiq edildikdə də analoji semantik sıraların və nəzəri prizmaların formalaşdırılmasına imkan yaradır. Beləliklə, bu metodoloji çərçivə folklor

materialının daha sistemli, ardıcıl və elmi baxımdan əsaslı şəkildə irəli sürülməsi üçün məhsuldar imkanlar açır və interpretasiyaların ümumi elmi diskurs daxilində qəbul edilə bilən səviyyəyə yüksəlməsinə şərait yaradır.

Bələ bir yanaşma təbii olaraq müasir elmi düşüncənin qabaqcıl nəzəri və metodoloji nailiyyətlərinə istinad etməyi tələb edir. Bu kontekstdə semiotikanın və semi-osfer tədqiqatlarının yanaşmaları, strukturalizmin analitik imkanları, psixozanalitik metodun nəzəri konseptləri və funksionalizmin əsas postulatları Kamal Abdullanın yaradıcılığında yalnız formal metod kimi deyil, gizli mənanın aşkarlanmasına xidmət edən yaradıcı və konseptual öyrənmə alətləri kimi çıxış edir. Nəticə etibarilə bu metodoloji sintez “Dədə Qorqud” abidəsinin dərin semantik qatlarını üzə çıxarmağa yönəlməli bütöv və sistemli bir interpretasiya modelinin formalaşmasına imkan yaradır.

Kamal Abdullanın tədqiqatına ümumi şəkildə yanaşıldıqda diqqəti cəlb edən əsas xüsusiyyətlərdən biri ondan ibarətdir ki, burada ayrı-ayrı obrazların fəaliyyəti və davranışı, eləcə də süjetlər və obrazlararası dinamik münasibətlər yalnız konkret situasiyanın zəhəri təmsili ilə məhdudlaşmır. Həmin situasiyalar, əksinə, mətnin müxtəlif səviyyələrinin daxili məntiqi ilə qarşılıqlı şəkildə əlaqələndən, çoxqatlı semantik bütöv kimi formalaşır. Bu yanaşmada situasiya təkcə hadisələrin fonu və ya funksional çərçivəsi deyil, məndaxili mənə strukturlarının açılmasına xidmət edən konseptual vahid kimi çıxış edir. Məhz bu baxımdan Kamal Abdullanın elmi yaradıcılığında mətnin ayrıca elementlərini deyil, bütövlükdə mətnin özünü müstəqil semantik sistem kimi dəyərləndirmək daha məqsədəuyğun görünür.

Tədqiqatı dəyərləndirərkən əsas diqqət yetirilməli məqamlardan biri də abidənin məna oxunuşu səviyyəsində əsas götürülən münasibətlər sisteminin necə qurulmasıdır. Bu yanaşmada artıq sosial münasibətlərin ayrı-ayrı aspektləri mənə oxunuşunun aparıcı dayaqları kimi çıxış edir və interpretativ prosesin əsas semantik müstəvisinə cəlb olunur. Həmin münasibətlər sistemi, ilk növbədə, Oğuz igidlərinin öz aralarındakı qarşılıqlı əlaqələr sferasında təzahür edir. Bununla yanaşı, ata-oğul münasibətləri konsepti xüsusi semantik yük daşıyan əsas oxlardan biri kimi ön plana çıxarılır.

Digər mühüm istiqamət Oğuz düşüncə sferasında məhəbbət konseptinin dərk edilməsidir ki, bu da daha geniş kontekstdə Oğuz-kafir münasibətləri müstəvisində şərh olunur. Eyni zamanda, hakimiyyət strukturları ilə bağlı münasibətlər – bürokratik təbəqə, hökmdar və cəmiyyətin digər üzvləri arasında formalaşan əlaqələr, habelə cəmiyyət daxilində müsbət və mənfi keyfiyyətlərin daşıyıcıları olan sosial qruplar–mətnin mənə qatlarının açılmasında mühüm semantik baza rolunu oynayır.

Beləliklə, sadalanan bütün bu münasibətlər sistemi abidənin məna oxunuşunda təsadüfi elementlər kimi deyil, vahid və ardıcıl interpretasiya modelinin əsasını təşkil edən semantik dayaqlar kimi istifadə olunur və məndaxili mənalarnın çoxsəviyyəli şəkildə üzə çıxarılmasına xidmət edir.

Tədqiqatın əsas xüsusiyyətlərindən biri ondan ibarətdir ki, burada semantik bütövlər müstəqil elmi-tədqiqat bəxışı ilə müəyyənəşdirilir və sistemli şəkildə təqdim olunur. Bu bütövlərin şərhli isə dünyə mifologiyasının başlanğıc nöqtələrindən biri hesab edilən yunan mifoloji konseptləri kontekstində aparılır. Diqqət yeti-

rildikdə aydın olur ki, müxtəlif obrazlar məhz yunan mifoloji münasibətləri daxilində formalaşmış konseptual prizma vasitəsilə dəyərləndirilir və semantik baxımdan müqayisəli təhlilə cəlb olunur.

Bu yanaşma Banı Çiçək və Penelopa, Salur Qazan və Aqamemnon, Sarı Donlu Selcan Xatun və Gözəl Yelena, Admet, Herakl və Dəli Domrul münasibətləri, Edip və Buğac qarşılaşdırmaları, Polifem və Təpəgöz paralelləri, eləcə də Odissey, Basat və Beyrək obrazları üzərində aparılan semantik oxunuşlarda açıq şəkildə müşahidə edilir. Belə müqayisələr vasitəsilə bir tərəfdən yunan mifoloji düşüncə sistemi Azərbaycan filoloji mühitinə elmi-nəzəri kontekstdə təqdim olunur, digər tərəfdən isə Azərbaycan epik-mifoloji material dünya filoloji fikir müstəvisində qəbul edilə biləcək ümumiləşdirilmiş bir təqdimat platforması qazanır.

Nəticə etibarilə bu metodoloji yanaşma “Dədə Qorqud” abidəsinin semantik potensialını lokal çərçivədən çıxararaq ümumbəşəri mifoloji və filoloji düşüncə sistemləri ilə dialoq səviyyəsinə yüksəltdir və onu dünya humanitar elminin muzakirə predmeti kimi təqdim etməyə imkan yaradır.

Kamal Abdullanın “gizlilik” və “məna axtarışı” konseptləri arasında qurduğu əlaqə sadəcə ixtiyari interpretasiyalar toplusu kimi çıxış etmir. Əksinə, elmi-nəzəri kontekstdə yanaşıldıqda burada müxtəlif metodoloji sistemlərin semiotikanın, strukturalizmin, psixozanalizin, eləcə də digər linqvistik və humanitar elmi yanaşmaların konseptual imkanlarının ardıcıl şəkildə işlədiyi aydın şəkildə müşahidə olunur. Məhz bu metodoloji çoxqatlılıq ortaya çıxarılan mənalarnın təsadüfi deyil, daxili məntiqə əsaslanan və nəzəri baxımdan əsaslandırılmış interpretasiyalar kimi formalaşmasını təmin edir.

Bu yanaşmada əldə edilən məna nəticələri yalnız interpretativ təsir bağışlamaqla kifayətlənmir, eyni zamanda, sistemli şəkildə təsbit olunur və elmi əsaslandırma qazanır. Bunun nəticəsi olaraq sözügedən konseptual model Azərbaycan folklorunun digər sahələrinə tətbiq edildikdə də analoji semantik sıraların və nəzəri prizmaların formalaşdırılmasına imkan yaradır. Beləliklə, bu metodoloji çərçivə folklor materialının daha sistemli, ardıcıl və elmi baxımdan əsaslı şəkildə irəli sürülməsi üçün məhsuldar imkanlar açır və interpretasiyaların ümumi elmi diskurs daxilində qəbul ediləbilən səviyyəyə yüksəlməsinə şərait yaradır.

Kamal Abdulla yaradıcılığında mərkəzi mövqedə dayanan “Dədə Qorqud prinsipi” anlayışını ardıcıl və konseptual şəkildə əsaslandırır. Mətnin başlanğıcında Dədə Qorqudun “dastanın təsəvvür edilən müəllifi” kimi təqdim edilməsi ilk baxışda onun tarixi şəxsiyyət kimi qəbuluna imkan yaratsa da, müəllif dərhal bu ehtimalı problematizləşdirir. Mütəəddimin ilk cümləsinə istinadla “Rəsul əleyhissəlam dövrünə yaxın Bayat boyundan Qorqud ata dərler bir ər opqudu” – Dədə Qorqudun konkret tarixi zamana bağlanması göstərilir, lakin bu bağlanmanın elmi baxımdan yetərli olmadığı da mətnin özündə açıq şəkildə ifadə olunur: “Bundan ciddi dəlil ola bilməz”.

Bu məqamdan etibarən mətn Dədə Qorqudu tarixi şəxsiyyət kimi deyil, semantik və diskursiv bir fenomen kimi dərk etməyə yönəlir. Dədə Qorqud dastan daxilində “şaman, ozan, elçi” funksiyalarını özündə birləşdirən obraz kimi təqdim olunsda da, bu funksiyalar onun fərdi varlığını deyil, mədəni və mənəvi mexanizmi ifadə edir. Mətnin öz ifadəsi ilə, Dədə Qorqud “Oğuzun mənəvi rəhbəridir” və “Şaman – müəllim – ozan” xəttini öz təmsalında birləşdirən odur”. Bu birləşmə isə onu konkret süjet subyekti olmaqdan çıxarır, bütün süjetləri əlaqələndirən prinsip səviyyəsinə yüksəltdir.

Kitabda diqqətçəkən ən fundamental elmi postulatlardan biri “Dədə Qorqud prinsipi” tezsidir. Bu prinsip “Oğuz cəmiyyətinin aparıcı şək damarı” kimi təqdim olunur və onun funksiyası əxlaqı, dünyagörüşünü, identiklik ruhunu qoruyaraq “müxtəlif zamanları, müxtəlif ideyaları, müxtəlif amalları birləşdirmək”dir. Beləliklə, Dədə Qorqud mətnində bir obraz deyil, bütün obrazları, zamanları və mənalarnı vahid semioloji prosedə daxil edən strukturalaşdırıcı mərkəz kimi çıxış edir.

Məlumdur ki, dünya folklorşünaslığında folklor mətnin strukturunda motiv anlayışının funksiya anlayışı ilə əvəzlənməsi təcrübəsi olmuşdur. Fransız strukturalistləri isə, ümumiyyətlə, mətn strukturunda elementlərin funksiya ilə əvəzlənməsini təklif etmişdirlər. Psixozanalitiklər isə mətn strukturunda funksiyaları genezis etibarilə insanın psixozenergetik özünüifadəsi kimi qələmə verməyə çalışmışlar. Dünya elmində belə yanaşmalar çoxdur. Biz dünya humanitar elmlərində olan belə elmi yanaşmaların konkret milli mətn nümunəsin-

də tətbiqinə ilk dəfə olaraq Kamal Abdullanın yanaşmasında rast gəlirik. Müəllifin Dədə Qorqudun prinsip hesab edilməsi, biza görə, obrazın mədəni sistemdəki funksionallığına, həmin funksionallığın diaxron və sinxron səviyyələr üzrə miqyasına işarədir. Prinsip fundamental müəyyənəşdirici şərtidir. Prinsip pozulmaz qanunauyğunluqdur. Prinsip sistemyaradıcı parametrdir. “Dədə Qorqud prinsipi” postulatı Dədə Qorqudun etnik-mədəni sistemdə funksional mahiyyətini olduqca dəqiq formullaşdırır. Mədəniyyət Dədə Qorqud obrazına elə funksiyaları yükləyir ki, o, sistemtənzimləyici parametərə çevrilir, həm də bu funksiyasını mədəni sistem kontekstində diaxron inkişaf prosesi ərzində uzun müddət davam etdirir. Həm də sistemtənzimləyici parametrlə olmaqla yanaşı, sistemyaradıcı faktor funksiyasını yerinə yetirir. Tarixilik, mənəvilik, sosiallıq və bütövlükdə mədəni təkamülün təfəkkür ölçüləri aspektində bu mühüm məqamdır. Dədə Qorqud bizim həyat tərzimiz, düşüncəmiz, yaşam qaydamız və özünü həyatda təsdiq etmə dinamikamız baxımından o dərəcədə önəmli bir ki, Şuşanı əlialın azad edə bildik!

Beləliklə, təqdim olunan mətn Kamal Abdullanın yaradıcılığında “Dədə Qorqud prinsipi”nin yalnız interpretativ anlayış deyil, vahid semiosferanı təşkil edən, zamanı, mətni və mənanı bir diskursda birləşdirən əsas elmi-konseptual model olduğunu mətnin öz daxili məntiqi ilə sübut edir

Kamal Abdullanın “Kitabi-Dədə Qorqud” üzərində apardığı araşdırmaların axıcılığı və ardıcılığı onun elmi düşüncəsinin zamanın heç bir mərhələsində əvvəlki mövqedə donub qalmadığını, əksinə, daimi şəkildə inkişaf etdiyini aydın şəkildə göstərir. Bu yanaşma Dədə Qorqud mətnlərini yalnız bədii abidə kimi deyil, eyni zamanda, semantik abidə – yəni mənanın formalaşma və ötürülmə mexanizmlərini özündə ehtiva edən işarələr sistemi kimi dəyərləndirməyə imkan verir və onların mərhələlər üzərində yeni məna qatlarının açılması və dərinləşdirilməsi ilə müşayiət olunur. Bu səbəbdən, əsərdə əldə olunan nəticələrin “ilkın nəticələr” kimi təqdim edilməsi metodoloji baxımdan əsaslandırılmışdır. Burada “ilkın nəticə” anlayışı tamamlanmış yekunluq deyil, semantik prosesin davamlılığını ifadə edir və Dədə Qorqud mətnlərinin hər yeni nəsil tərəfindən yenidən oxunması, dərk edilməsi və şərh olunması zərurətini ön plana çıxarır. Beləliklə, Dədə Qorqud tarixi-filoloji abidə kimi təkcə ölməz bir mənə işarəsi deyil, həm də ümumprinsipial düşüncə modeli, semioloji proses və metaforik təfəkkür forması kimi yaşayışlığını qoruyur və Azərbaycan mədəni-mənəvi varlığı mövcud olduğu müddətcə elmi araşdırmaya açıq və aktual bir mətn korpusu olaraq qalır.

Kitabın ümumi dəyərləndirilməsində iki mühüm aspekt əsas götürülə bilər:

1. *Kontekst müəyyənəşdirilməsində antropoloji universalizm;*
2. *Mətn təhlilində semantik dərinlik və polifonizm.*

Əvvəlcə, kontekstin antropoloji universalizmi haqqında. Araşdırmada qarşıya qoyulan əsas hədəf zəhəri filoloji və bütün təhlillər də bu mərkəzi hədəfə istiqamətlənmiş kimi görünür: “KDQ” mətni əsasında yazıya qədərki dövrün bədii-poetik təsəvvürlərinin, real mətn quruculuğunda istifadə edilən ünsür və vasitələrinin öyrənilməsi! Qarşıya qoyulan bir filoloji elmi hədəf araşdırmanın, necə deyirlər, fokus nöqtəsini təşkil edir. Belə bir elmi fokuslaşma təbii ki, etnik-mədəni sistemi konsept olaraq nəzərə alan filoloji təmayüllü lingvopoetik və mifopoetik təhlil perspektivindən xəbər verir. Lakin araşdırma boyu biz tamamilə başqa mən-

zərinin şahidi oluruq. Burada ənənəvi humanitar düşüncədə və qorqudşünaslıqda kök salmış stereotiplərin əksinə olaraq, “KDQ” etnik-mədəni sistem müstəvisində deyil, ümumbəşəri mədəniyyətin ilkin təşəkkül mərhələsi kontekstində təhlil edilir. Mətn boyu dərinə doğru hərəkət miqyasın kiçilməsi ilə deyil, əksinə, etnik-mədəni sistem hədudlarından antropoloji universalizm səviyyəsinə qədər genişlənmə ilə müşayiət olunur. Məhz bu rəkursdan salınan işıqda aydın görünür ki, dastanda Oğuzun və türkün genezisi üst qatların həqiqətidir. Mətnin daha dərin qatları etnik geneologiyadan daha çox, antropoloji geneologiyadan xəbər verir. Sən demə, “KDQ” həm də bəşəriyyətin Təbiətdən Mədəniyyətə keçidini bütün parametrlər üzrə özündə əks etdirən unikal bir abidədir.

Nə qədər paradoksals səslənsə də, məhz bu rəkursdan yanaşdıqda, qədim türk mədəniyyətinin bəşər mədəniyyəti kontekstində yeri və mövqeyi formal vətənpərvərlik və millətçilik düşüncəsi ilə yazılan tədqiqatlarla olduğundan daha aydın, həm də daha şərfəli görünür. Bu mənada, kitabın çox mühüm cəhətlərindən biri onun Azərbaycan elmi humanitar düşüncəsinin universal antropoloji elmi səviyyəyə iddiasını və imkanını özündə əks etdirməsidir. Biza, hazırda belə bir iddiaya Azərbaycan humanitarıyasının çox ehtiyacı vardır.

Xüsusi qeyd etmək istədiyimiz təmayül təkstin təhlilində dərinlik və polifonizmdir. Bədii poetiklik axtarışları istiqamətində mətn sanki nanotexnologiyaya əsaslanaraq cəlb edilir. Araşdırmadan aydın olur ki, “KDQ”-nin mətn strukturu istər diaxron, istərsə də sinxron düzüm üzrə strukturların mürəkkəb münasibətlər şəbəkəsindən yaranmışdır. Və onlar ayrılıqda götürülən element kimi də, bir-biri ilə münasibətdə də İnsanın Təbiətdən Cəmiyyətə keçidinin bütün dolanbaclarını özündə əks etdirən informasiya daşıyıcılarıdır. Tədqiqatda informasiyanın mifoloji məzmunundan bədii məzmununa keçidi üzərində xüsusi dayanılır. Məlumdur ki, elmdə məşhur mifoloji və tarixi şüür dövrələri bölgüsü vardır. Müəllif o məqam üzərində xüsusi dayanır ki, mətdə bədii poetikliyin strukturu, əsasən, həmin zaman mərhələləri ilə şərtlənir.

Müstəqillik dövrünün yaratdığı imkanlar abidəmizin elmi taleyində keyfiyyətə yeni mərhələnin formalaşmasına şərait yaratmışdır. Müasir dövrdə ən aktual və mühüm vəzifələrdən biri məhz bu abidəni dünyanın qabaqcıl elmi məktəblərinin və aparıcı elmi proseslərinin cəryan etdiyi diskurslara daxil etməkdir. Bu kontekstdə təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən imzalanmış Birinci Türkooloji Qurultayın 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında sərəncam bütün elmi sahələr, o cümlədən folklorşünaslıq, mifologiya və ədəbiyyatşünaslıq qarşısında yeni vəzifələr müəyyənəşdirir. Həmin vəzifələr abidəyə münasibətdə yalnız təsviri və tarixi yanaşma ilə kifayətlənməyib, onu çağdaş elmi metodologiyalar və nəzəri modellər kontekstində yenidən öyrənməyi zəruri edir.

Bu baxımdan, müstəqillik dövründə Azərbaycan akademik mühitinin əhəmiyyətli bir hissəsini, xüsusən də son illər dövlət siyasətinə uyğun olaraq türkooloji tədqiqatların genişlənməsi kontekstində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının əsas elmi prioritetlərindən birini təşkil edən qorqudşünaslığın çoxsaylı nailiyyətləri xüsusi qeyd olunmalıdır. Bu proses Abidənin milli elmi şüurda mərkəzi mövqeyə çıxmasını, eyni zamanda, onun beynəlxalq elmi müzakirələrə açıq bir mətn korpusu kimi qəbul edilməsini şərtləndirir. Təsədüfi deyil ki, məhz bu mərhələdə aparılan elmi diskussiyaların əsas istiqamətlərindən biri türkooloji tədqiqatların yalnız dilçilik çərçivəsində məhdudlaşdırılmaması, digər elm sahələrinin – folklorşünaslıq, ədəbiyyatşünaslıq, semiotika və mədəniyyətşünaslığın da türkooloji istiqamətin inkişafına fəal şəkildə cəlb olunması məsələsidir.

Bu kontekstdə “Dədə Qorqud” abidəsi ilə bağlı tədqiqatlarda formalaşdırılmış konseptual yanaşmalar türkooloji folklorşünaslığın inkişaf məntiqi daxilində Türk dünyasının müxtəlif elmi mühitlərində ayrı-ayrı təşəbbüslər kimi deyil, qarşılıqlı elmi inteqrasiya və metodoloji sintez əsasında mənimsənilməli və ümumiləşdirilməlidir. Ümumelmi diskursun bu istiqamətdə genişlənməsi və sahələrarası xarakter qazanması, bir tərəfdən mövcud elmi yanaşmaların nəzəri dərinliyini artırır, digər tərəfdən isə Abidənin müasir elmi düşüncə sistemində uzunmüddətli aktuallığını təmin edən mühüm intellektual potensialın mövcudluğunu ortaya qoyur.

Filologiya elmləri doktorları:
Sərxan XAVƏRİ,
Hikmət QULİYEV,
Səfa QARAYEV